

БЕГЪДА

за жената хананейка, произнесена след връщането (на светителя) от заточение

1. Голяма е бурята, но тя не е попречила на усърдието на дошлите тук; големи са изкушенията, но те не са погубили вашата привързаност. Църквата не престава да търпи нападения и да побеждава, да се подхвърля на козни и да ги преодолява. Колкото повече сега я нападат, толкова повече тя се умножава; вълните се разпръсват, а камъкът стои неподвижен. Денем получения, нощем всенощни бдения; денят подражава на нощта; и там има събрания, и тук събрания; нощта превръща тържищата в църква, усърдието е по-силно от огъня. Вие нямате нужда от увещания, и сами показвате усърдие. Кой не ще се удиви? Кой не ще се изуми? Не само тези, които бяха наши, не отсъстват, но и онези, които не бяха, присъстват. Такава е ползата от изпитанията. Както дъждът, падайки на земята, пробужда семената, така и изпитанията, влизайки в душата, събуждат усърдие. Според Божието слово Църквата е непоколебима: *портите адови няма да ѝ надделеят* (Мат. 16:18). Който я напада, той погубва самия себе си, а Църквата се показва по-силна; който я напада, той разрушава собствените си сили, а нашия трофей прави още по-блестящ. Иов бил славен и преди, но после станал още по-славен: той не бил така славен, когато имал здраво тяло, както тогава, когато бил увенчан с гнойни рани. Никога не се бой от изпитанията, ако душата ти е подготвена за тях. *Скръбта не вреди, но поражда търпение* (Рим. 5:3). Както огънят не поврежда златото, така и скръбта не вреди на доблестта. Какво прави огънят със златото? Очиства го. Какво поражда

скръбта у понасящите я? Гърпение. Тя го извисява, прогонва леността, съсредоточава душата, прави ума по-внимателен. Враговете повдигнали гонение, за да разпръснат овците, а станало обратното: то довело пастира.

2. В какво положение са нашите дела? В благополучно. В какво положение са техните дела? В безславно. Къде са техните дела? Те не се и виждат. Ходя по тържището – и не виждам никого. Имало листа, не подухнал вятър, и те опадали; имало плява, и тя се разпиляла, а зрелият плод се открил; имало олово, и то се разтопило, а златото останало чисто. Кой ги гони? Никой; но съвестта им е техен враг, съпътстващ греховете. Те знаят какво са направили. Така и Каин искал да убие брата си; когато той искал да убие, действала страстта, а когато извършил престъпление, започнал, *стенейки и тресейки се*, да ходи по цялата вселена (Бит. 4:14 – слав.). И те, ако и да не са убили на дело, са убили с намерение. Убийството е извършено, доколкото е зависело от тяхната злоба; но животът е запазен по Божия милост. Говоря това, за да събудя вашата ревност, и никога да не се боите от изпитанията. Ти си камък? Не се бой от вълните – тъй като *на тоя камък*, е казал Господ, *ще съградя църквата Си, и портите адови няма да ѝ надделят* (Мат. 16:18). Понякога стават войни навън, понякога вътре; но нищо няма да потопи този кораб.

2. Впрочем, за да не употребим цялото време за осъждане на враговете, ще ги предоставим на угризенията на тяхната съвест; нека този палач терзае душата и ума им с нечестиви пожелания, нека те бягат, когато никой не ги гони, нека се подхвърлят на срам, когато никой не враждува против тях; а самите ние да предложим обичайната трапеза. Несправедливо е да губим време за изобличаване на враговете и да оставяме децата да се изнурават от глад. И така, вчера ни предложи трапеза Павел, днес Матей; вчера майсторът на палатки, днес митарят; вчера хулителят, днес гонителят; вчера гонителят, днес користолюбецът. Но хулителят не останал хулител, а станал апостол, и гра-

бителят не останал грабител, а станал евангелист. Споменавам за предишните им пороци и за следващите им добродетели, за да знаеш каква е ползата от покаянието, и никога да не се отчайваш за своето спасение. Нашите учители преди са били известни с греховете си, а впоследствие се прославили с праведност; митарят и богохулникът са крайни степени на нечестието. В действителност какво е званието на митаря? Узаконено грабителство, дръзко насилие, несправедливост, защитаваща се чрез закона; митарят е по-лош от разбойниците. Какво е званието на митаря? Насилие, прикриващо се под предлог на закона, превръщащо лекаря в палач. Разбирате ли какво казах? Законите са лекари, а днес те стават палачи, защото не лекуват раната, а я увеличават. Какво е званието на митаря? Безсрамен грях, с нищо неоправдана кражба, по-лоша от грабеж. Грабителят поне се срамува, когато краде; а този похищава с дързост. И такъв митар изведнъж станал евангелист. Как и по какъв начин? *Когато минаваше оттам*, се казва в Евангелието, *Иисус видя едного човека, на име Матей, седнал на митницата, и му казва: върви след Мене* (Мат. 9:9). О, сила на словото! Въдицата била хвърлена, и направила пленника воин, превърнала калта в злато; била хвърлена, и митарят веднага *стана и тръгна след Него*. Той бил на дъното на нечестието, и се издигнал на висотата на добродетелта. И така, възлюбени, никой да не се отчайва за своето спасение. Грехът не е в нашата природа; ние сме удостоени с воля и свобода. Ти си митар? Можеш да станеш евангелист. Ти си богохулник? Можеш да станеш апостол. Ти си разбойник? Можеш да спечелиш рая. Ти си влъхва? Можеш да се поклониш на Владиката. Няма такъв грях, който да не се изглажда с покаяние. Затова и Христос е избрал крайните степени на нечестието, за да не може накрая никой да се оправдае с нищо.

3. Не ми казвай: аз съм погинал – какво ми остава да направя? Не ми казвай: аз съм съгрешил – какво да правя? Ти имаш Лекар, Който е по-силен от болестта; ти имаш Лекар, Който

побеждава силата на болестта; имаш Лекар, Който лекува с една дума; имаш Лекар, Който изцелява само с воля, който и може, и иска да лекува. Ако Той те е произвел от небитието, то колко повече може да те изправи, вече съществуващ и повреден. Нима не си слушал как Той, вземайки пръст от земята, е сътворил човека? Как е направил земята плът? Как е устроил нервите, костите, кожата, жилите, носа, очите, миглите, веждите, езика, гърдата, ръцете, нозете и всичко останало? Била взета земя – едно вещество; явило се творчество и създало разнообразни произведения. Ти не можеш да кажеш по какъв начин си създаден? Също така не можеш да кажеш по какъв начин се изтребват греховете. Ако огънят, падайки в тръни, ги унищожава, още по-лесно Божията воля унищожава и изтръгва от корен нашите прегрешения и прави грешника подобен на безгрешния. Не питай как става това, не изследвай как се извършва то, но вярвай на чудото. Ти ще кажеш: аз съм съгрешил много, и греховете ми са големи. Но кой е без грях? Ти ще кажеш: аз съм съгрешил тежко, повече и по-тежко от всички хора. Но за теб е достатъчно да принесеш такава жертва: *кажи своите беззакония пръв* (слав.), *за да се оправдаеш* (Ис. 43:26). Признай, че си съгрешил, и това ще послужи за начало на твоето изправяне. Скърби, умил се, пролей сълзи. Нима нещо друго проляла (евангелската) блудница? Нищо друго, освен сълзи на разкаяние. Тя взела за свой ръководител покаянието, и дошла при Извора.

4. Но да изслушаме какво казва митарят евангелист. *И като излезе оттам, Исус замина за страните Тирска и Сидонска. И ето, една жена* (Мат. 15:21, 22). Евангелистът се удивлява: *ето, жена*, древното оръдие на дявола, изгонила ме от рая, майка на греха, водителка към престъпление, такава жена, със същата природа, идва при Исуса. Ново и необикновено чудо! Иудеите бягат, а жената върви след Него. *И ето, една жена, като излезе от ония предели, викаше към Него и казваше: помилуй ме, Господи, Сине Давидов!* Жената става благовестница, изповядва Неговото Божество и домостроителство; с думата: *Господи* тя

пигили до Него и казали: *отпусни* (слав.) *я, защото вика поди-е ни*. Друг Евангелист казва: *пред нас* (Марк. 7:25). Противоположни, но нелъжливи думи – защото тя правела и едното, и другото. Първо тя викала зад тях; а когато Той не отговарял, се приближила отпред, като куче, лижещо нозете на господаря си. *Отпусни я*: тя направила зрелище, събрала народ. Те имали предвид човешката скръб, а Господ – човеколюбие и спасението на жената. *Отпусни я, защото вика подире ни*. А Христос какво? *Аз съм пратен*, казва Той, *само при загубените овци от дома Израилев* (Мат. 15:24). Със Своя отговор Той още повече усидил болката от раната. Той бил Лекар, разсичащ не за да раздели, а да съедини.

6. Тук ме слушайте внимателно и обърнете ума си към мен, защото искам да изследвам нещо дълбоко. *Аз съм пратен само при загубените овци от дома Израилев*. Нима това е всичко? Нима Ти си станал човек, приел си плът, извършил си такива дела на домостроителството, за да спасиш само този ъгъл (на земята), и при това погиващ? А цялата вселена – скити, тракийци, индийци, маври, киликийци, кападокийци, сирийци, финикийци и цялата земя, огрявана от слънцето, нима ще лишиш от това? Нима Ти си дошъл само за иудеите, а езичниците оставяш в пренебрежение? Нима Ти не гледаш смрадта, не гледаш дима, не обръщаш внимание на оскърбяването на Твоя Отец, на поклонението на идолите, на почитането на бесовете? Между другото, пророците не казвали така; а какво например казва Твоят праотец по плът? *Искай от Мене, и ще Ти дам народите за Твое наследство, и всичко до край-земя – за Твое владение* (Пс. 2:8). И Исаия, видял херувимите: *в оня ден Исеевият корен ще израсне и ще владее над народите, и езичниците ще се уповават на него* (Ис. 11:10 – слав.). И Иаков: *няма да се отнемат князете* (слав.) *от Иуда и вождът* (слав.) *– от чреслата му, докле не дойде Примирителят, и Нему ще се покоряват народите* (Бит. 49:10). И Малахия: *защото у вас ще се затворят медните врати* (слав.) и предположеното няма да се измени: *защото от*

слънчев изток до запад ще стане велико името Ми между народите, и на всяко място ще принасят тамян на името Ми и чиста жертва (Мал. 1:10, 11). И пак Давид: *Запляскайте с ръце, всички народи, възкликнете към Бога с радостен глас; защото Всевишният Господ е страшен, велик Цар е над цялата земя. Бог възлезе при възкликания. Господ възлезе при тръбен звук* (Пс. 47:1–6). И друг: *веселете се, езичници, с Неговия народ* (Втор. 32:43). И Ти Сам, като си дошъл, не си ли призовал веднага влѣхвите, тази твърдиня на езичниците, сила на дявола, могъщество на бесовете, и по снизхождение не си ли ги направил предизвестители? Ти призоваваш влѣхвите; пророците говорят за езичниците; и след възкресението от мъртвите казваш на учениците: *идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа* (Мат. 28:19). А когато дошла тази нещастна, бедна, молеца за дъщеря си, умоляваща да облекчиш нещастиято ѝ, тогава Ти казваш: *Аз съм пратен само при загубените овци от дома Израилев?* Когато дошъл стотникът, казваш: *ще дойда и ще го излекувам* (Мат. 8:7); когато говорел разбойникът, отговаряш: *днес ще бъдеш с Мене в рая* (Лук. 23:43); когато бил донесен разслабеният, казваш: *стани, вземи си одъра и ходи* (Марк. 2:9); когато умрял Лазар, казваш: *Лазаре, излез вѣн!* (Иоан. 11:43), и четиридневният излязъл. Ти очистиаш прокажени, възкресяваш мъртви, укрепяваш разслабения, изцеляваш слепи, спасяваш разбойници, правиш блудницата по-целомъдрена от дева, а на тази не отговаряш нищо? Какво ново, какво необикновено, какво странно дело?

7. Слушайте внимателно, за да познаете твърдостта на тази жена, и мъдростта и грижовността на Господа, да видите как забавянето принася полза, да видите как отказът доставя богатство, та и ти, ако се молиш и не получаващ, никога да не оставяш молитвата. Слушай с напрегнато внимание. Когато иудеите били избавени от владичеството на египтяните и, избегнали ръцете на фараона, преминали пустинята и имали намерение да влязат в земята на хананейците, идолопоклонници

(изповядва) владицеството; а с думите: *Сине Давидов!* – приемането на плът от Него. *Помилуй ме*. Погледни благочестивата душа. *Помилуй ме*, казва тя; аз нямам добри дела, нямам дръзновение поради своя живот; прибягвам към милост, към общото пристанище на грешниците; прибягвам към милосърдие, където няма съдилища, където спасението се дава без изпитване; така, бидейки грешница и беззаконница, тя се осмелила да пристъпи към Исуса. Забележи още благочестието на жената: тя не проси от Иаков, не умолява Иоан, не се обръща към Петър, не разделя техния сонм. Аз нямам нужда от посредник, но взела за свой ходатай покаянието, пристъпвам към самия Източник; Той затова и е дошъл, затова и е приел плът, за да беседвам и аз с Него. Горе херувимите треперят, долу блудницата беседва с Него! *Помилуй ме*: проста дума, но в нея тя намира неизчерпаемото море на спасението. *Помилуй ме*: Ти затова и си дошъл, затова си приел плът, затова си станал такъв, каквато съм и аз. На небето трепет, а на земята дръзновение! *Помилуй ме*: аз нямам нужда от посредник; Сам Ти ме помилуй. Какво ти е нужно? Търся милост. От какво страдаш? *Дъщеря ми зле се мъчи от бяс*: моята природа се терзае, събужда се жалост. Така тя дошла да ходатайства за своята дъщеря; не донесла болната, а принесла вяра. Той е Бог и вижда всичко. *Дъщеря ми зле се мъчи от бяс*. Ужасно страдание; естественото чувство на жалост терзае утробата ми като жило, измъчва вътрешността ми. Какво да правя? Аз погивам. А защо ти не казваш: помилуй дъщеря ми, а: *помилуй ме*? Тя е болна до безчувствие, не съзнава своето страдание, не чувства своята болка; отсъствието на съзнание, или – по-точно – безчувствието ѝ служи като завеса на нещастieto. Помилуй ме, свидетелката на ежедневни страдания; в дома си имам зрелище на нещастие. Къде да отида? В пустинята? Но аз не смея да я оставя сама. У дома ли да остана? Но тук намирам вътрешния враг, вълни в пристанището, зрелище на нещастие. Как да я нарека? Мъртва? Но тя се движи. Жива? Но тя не съзнава какво прави. Не

мога да намеря дума за изразяване на тази болест. *Помилуй ме.* Ако дъщеря ми беше умряла, не бих страдала така; бих предала тялото ѝ в недрата на земята, с течение на времето бих забравила за нещастieto и раната би се затворила; а сега пред очите ми постоянно стои труп, който дълбае раните ми, усилва моите страдания. Какво ми е да гледам изкривените ѝ очи, извиващите се ръце, разпуснатите коси, изтичащата пяна, този палач, който се намира вътре и не се вижда, мъчителя, който е невидим, а ударите му са видими? Аз съм поставена за зрителка на бедствията на другите, поставена съм от необходимостта на природата. *Помилуй ме.* Ужасна е тази буря – страдание и в същото време страх; страдание на природата и страх от беса; аз не мога нито да се приближа, нито да я докосна. Състраданието ме подтиква, а страхът ме прогонва. *Помилуй ме.*

5. Представи си благочестието на жената. Тя не отишла при влъхви, не повикала магьосници, не правела магии, не започнала да наема врачки – жени, които извикват бесовете и усилват раната; но, оставила делата на дявола, се обърнала към Спасителя на нашите души. *Помилуй ме, дъщеря ми зле се мъчи от бяс.* Вие разбирате това страдание – (онези от вас), които са станали бащи, помогнете на моето слово и вие, които сте станали майки; аз не мога да изразя с думи бедствията, които търпяла тази жена. *Помилуй ме, дъщеря ми зле се мъчи от бяс.* Виждаш ли благочестието на жената? Виждаш ли нейната твърдост, мъжество, търпение? *Но Той не ѝ отвърна ни дума* (Мат. 15:23). Странни неща! Тя проси, умолява, оплаква своето нещастие, усилва скръбта си, изказва страданието си – и Човеколюбецът не отговаря, Словото мълчи, Изворът не се отваря, Лекарят не дава лекарство. Що за необикновено, що за странно нещо? При другите Ти идваш Сам, а тази, която е дошла при Теб, прогонваш? Но погледни мъдростта на Лекаря: *Той не ѝ отвърна ни дума.* Защо? Защото обръщал внимание не на думите, а на тайните помисли. *Той не ѝ отвърна ни дума.* А учениците какво? Тъй като жената не получавала отговор, те се приби-

и нечестивци, които се покланяли на камъни, почитали дървета и проявявали голямо нечестие в живота, Бог им дал следния закон: *и се не сродявай с тях: дъщеря си не давай на сина му, и дъщеря му не вземай за сина си* (Втор. 7:3); не им давай нито злато, не общувай с тях на трапеза, не живееш с тях и не прави нищо подобно, защото са нечестиви тези народи, при които те въвеждам, за да ги завладееш. По такъв начин почти самият закон предписвал на иудеите: не купувай, не продавай, не сключвай бракове и договори, а бъди, макар и близо до тях по местожителство, далече по начин на живот. Ти не трябва да имаш нищо общо с тях: нито договори, нито продажби, нито покупки, нито сватовство, нито бракове, за да не те въвлече необходимостта на родствените отношения в тяхното нечестие, та като даваш и получаващ, да не станеш техен приятел; но винаги бъди техен враг. Ти не трябва да имаш никакво общуване с хананейците: не приемай от тях нито злато, нито сребро, нито дрехи, нито дъщеря, нито син, нито нещо друго подобно, но живееш сам по себе си; те имат език, който те отличава от тях, и този закон Аз съм ти дал, затова и законът се нарича ограда. Както лозето се огражда с ограда, така иудеите – със закона, за да не би, престъпвайки го, да се смесват с хананейците. А при тях имало незаконни смешения, извращаване на природните закони, поклонение на идоли, боготворене на дървета, оскърбяващо Бога, принасяне в жертва на деца, унижаване на бащи, безчестие на майки – всичко било извратено и изкривено; те водели бесовски живот. Затова иудеите нямали никакви отношения с тях, нито договори, нито търговия; законът, със заплаха от тежки наказания, забранявал браковете, договорите и сватовството с тях; иудеите нямали нищо общо с тях. И така, от закона било забранено да имат отношения с хананейците, да им дават злато или нещо друго, за да не послужи приятелското отношение като повод за нечестие. Законът ограждал иудеите като с ограда: *насадих*, е казал Господ, *лозе и го оградих с ограда* (Ис. 5:2 – слав.), т.е. със закон, който се състои не от клони, а от запове-

ди, който ги ограждал и отделял. Така хананейците били отхвърлени хора, презрени, нечестиви, развратни, престъпни, нечисти; затова иудеите, изпълнявайки своя закон, не искали дори да ги слушат. А тъй като тази жена била от хананейците, *ето*, казва Евангелистът, *една жена хананейка, като излезе от ония предели* (Мат. 15:22), тъй като тази жена била от хананейците, и пристъпила към Христа – то и Той (постъпил с нея така, че да има право) да каже: *кой от вас ще Ме изобличи в (слав.) грях* (Иоан. 8:46)? Нарушил ли съм закона? Ставайки човек, Той изпълнявал и човешките дела.

8. Слушайте с внимание думите ми. Тази жена била хананейка, от онези предели, където господствали развратът, неистовството, властта на дявола, бесовските пиршества, където потъпквали природата и се унижавали до несмислеността на безсловесните и неистовството на бесовете; а законът предписвал: *нямай нищо общо с хананейците, нищо не им давай и не вземай от тях, не вземай жена, не приемай син, не сключвай нито договори, нито условия, ограждайки иудеите като с ограда*. И тъй като Сам Христос, като дошъл на земята и се облякъл в човешкото оръжие, в свое време бил обряза, принасял жертви и приноси и всичко останало, въпреки че Той трябвало да прекрати закона – за да не кажат, че Той е отменил закона, защото не е имал сили да го изпълни, затова Той първо го изпълнява, и едва след това го прекратява; за да не помислиш, че Той е безсилен, затова изпълнил всичко по обичая, и затова казал: *кой от вас ще Ме изобличи в грях?* Тъй като, казвам, по закон ние не бива да имаме никакво общуване с хананейците, за да не започнат иудеите да Го обвиняват и да казват: ние не Ти вярваме, защото Ти си беззаконник, Ти нарушаваш закона, отишъл си в хананейската страна, общуваш с хананейците, докато законът забранява да общуваме с тях – именно затова Той в началото не ѝ казва нищо. Забележи как Той изпълнява и закона, и жената не лишава от спасение, затваря устата на иудеите и обръща жената към Себе Си. *Но Той, е казано, не ѝ отвърна*